

SOLENIDADE AXENSAUN – TINAN A

Tema

Selebrasaun Axensaun Jezús nian sujere mai ita katak se ita hala'o moris iha domin no saran an, iha ita-nia dalan nia rohan, ita sei hetan vida definitiva, komuñau ho Maromak. Jezús mós husik lia-menon ikus katak ita sarani sira mak tenke kontinua realiza Maromak nia projetu libertadór ba ema sira no ba mundu.

Evanjellu apresenta enkontru finál Jezús moris-hi'as ho ninia dixípulu sira, iha foho ida Galileia nian. Komunidade dixípulu sira-nian, hadulas Jezús moris-hi'as, rekoñese Nia nu'udar Na'i, adora Nia no simu husi Nia misaun atu kontinua sai sasin “Reinu” nian iha mundu.

Iha *leitura dahuluk*, repete mensajen esensial festa ne'e nian: Jezús, apresenta tiha Aman nia projetu ba mundu, Nia tama iha vida definitiva komuñau nian ho Maromak – vida hanesan ne'ebé Jezús nia dixípulu sira ne'ebé tuir nia “dalan” sei hetan. Dixípulu sira labele para hateke de'it ba lalehan, iha pasividade. Sira tenke sai ba iha ema sira nia leet, atu kontinua Jezús nia projetu.

Leitura daruak konvida dixípulu sira atu iha konxiénsia kona-ba esperansa moris komuñau nian ho Maromak. Ne'e mak bolun ne'ebé sira simu, no sira tenke bá hasoru esperansa ne'e hodi kaer maun-alin sira nia liman – membru hanesan Kristu nia “isin” nian – no iha komuñau ho Kristu, “ulun” ba “isin” ne'e. Kristu horik iha “isin, katak Igreja; no liuhusi Igreja mak Kristu ohin lora horik iha ema sira leet.

LEITURA I – Apóst. 1,1-11

Livru “Apóstolu sira nia Hahalok” dirije ba comunidade sira ne'ebé moris iha kontestu ida krize nian. Ita iha tinan ± 80, liutiha tinan 50 Jezús nia mate. Faze espetativa ba Jezús ne'ebé atu filafali mai ho glória hodi harii nia “Reinu” liu tiha ona no eskolante sira moris iha situaun deziluzau nian. Kestaun doutrina ruma nian lori konfuzaun; monotonia favorese moris sarani ne'ebé ladún kompromete an no comunidade sira sai malirin, moris iha mediokridade, falta entuziazmu no empenhu... Kuadru jerál mak sentimentu frustrasaun nian, tanba dalan kontinua hanesan no Maromak nia intervensaun nunka to'o. Bainhira mak sei konkretiza loos Maromak nia planu salvaun?

Iha ambiente ida-ne'e mak ita koloka ita-nia testu ohin nian. Katekista Lucas aviza katak projetu salvaun no libertasaun ne'ebé Jezús mai atu apresenta oras-ne'e (ho axensaun) pasa ba Igreja nia liman, hodi Espíritu nia kbiit. Konstrusaun “Reinu” nian mak knaar ida ne'ebé seidaun remata, maibé prezisa konkretiza iha istória no ezjie empenhu kontínuu sarani sira-nian. Sarani sira simu konvite atu deskobre hikas sira-nia papél, iha sentidu atu fó sasin Maromak nia projetu, iha fidelidade ba “dalan” ne'ebé Jezús halo.

MENSAJEN

Ita-nia testu hahú ho prólogu ida (vers. 1-2) ne'ebé liga “Apóstolu sira nia Hahalok” ho Evanjellu datoluk bainhira refere ba Teófilo nu'udar destinatáriu hanesan, nune'e mós ba Jezús nia hanorin sira no Ninia asaun iha mundu (tema sentrál Evanjellu datoluk nian). Iha prólogu ne'e apresenta mós protagonista sira livru nian; Espíritu Santu no apóstolu sira.

Hafoin mai tema despedida Jezús nian (vers. 3-8). Autór hahú hodi halo referénsia ba “loron haatnulu” entre resurreisaun no axensaun. Durante tempu ne’e Jezús ko’alia ba dixípulu sira kona-ba “Maromak nia Reinu” (iha kontradisaun entre livru rua ne’e, tanba iha Evanjellu Resurreisaun no Axensaun akontese iha loron Paskua – kf Lc 24). Númeru haatnulu mak númeru simbóliku ida: númeru ne’ebé define tempu ne’ebé presiza atu dixípulu sira bele aprende no repete lisaun sira mestre nian: tempu simbóliku inisiasaun hanorin nian husi Na’i Moris-Hi’as.

Jezús nia liafuan despedida nian (vers. 4-8) subliña aspetu rua: Espíritu ne’ebé atu mai no sasin ne’ebé dixípulu sira tenke fó to’o “mundu nia rohan”. Iha ne’e ita hetan rezumu esperiénsia misionária komidade nian: Espíritu sei tuun ba komidade no haraik kbiit atu fó sasin kona-ba Jezús iha mundu tomak, husi Jerusalém to’o ba Roma. Autór hatudu katak Jezús mak haruka atu haklaken no kbiit ne’e mai husi Espíritu.

Tema ikus mak ida axensaun nian (vers. 9-11). Evidentemente, presiza interpreta pasajen ida-ne’e atu, hodi lee símbolu sira, ita bele komprede di’ak nia mensajen.

Uluknanai, elevasaun Jezús nian ba lalehan (vers. 9a). Ita la ko’alia kona-ba ema ida ne’ebé, literalmente, deskola husi rai no hahú sa’e ba leten; ita ko’alia kona-ba sentidu teolójiku ida (la’ós “repórter”, maibé “teólogo” mak ko’alia); axensaun mak forma ida atu esprime ho modu simbóliku katak, Jezús nia ezaltasaun mak total no hakat liu mundu ne’e; ne’e forma literária atu deskreve moris ida nia finál/roahn, moris ida ne’ebé fó tomak ba Maromak, no oras-ne’e tama iha glória komuñan nian ho Aman.

Hafoin, ita iha kalohan (vers. 9b) ne’ebé taka Jezús husi eskolante sira nia matan. Kalohan ne’ebé hela iha lalehan no rai nia klaran mak, símbolu privilejiadu ida Testamentu Tuan, atu esprime Maromak nia prezensa (kf. Ex 13,21.22; 14,19.24; 24,15b-18; 40,34-38). Tempu hanesan, nia subar no hatudu An dala ida de’it: nia sujere Maromak nia mistériu ne’ebé subar no prezente, nia oin Povu la bele haree, maibé hatudu nia prezensa iha asidente sira dalan nian. Lalehan no rai, prezensa no auzénsia, naroman no nakukun, divinu no umanu, mak dimensaun sira ne’ebé hatudu iha ne’e kona-ba Kristu moris-hi’as, hasa’e ba Aman nia glória, maibé kontinua la’o ho eskolante sira.

Ita sei iha eskolante sira ne’ebé hateke ba lalehan (vers. 10a). Signifika komidade ne’e nia espetativa ne’ebé hein ho ansi Kristu nia mamaik ba dala rua, atu lori to’o rohan projetu libertasaun ba ema no mundu.

Ikusnian, ita iha mane rua hatais mutin (vers. 10b). Kór mutin sujere Maromak nia mundu, ne’ebé hatudu katak nia sasin mai husi Maromak. Sira konvida eskolante sira atu kontinua iha mundu, hodi Espíritu nia kbiit, Jezús nia obra libertadora; agora, komidade eskolante sira-nian tenke kontinua, iha istória, Jezús nia obra, hodi tau esperansa iha Na’i ne’ebé sei mai iha loron ikus ho modu definitivu.

Axensaun nia sentidu fundamentál la’ós atu hateke ho admirasaun Jezús nia elevasaun; maibé konvida ita atu tuir Jezús nia “dalan”, hodi hateke ba futuro no fó an ba projetu nia realizasaun iha mundu nia klaran..

LEITURA II – Ef 1,17-23

Surat ba Efésio sira mak, provavelmente, ezemplár ida “surat sirkulár” nian ne’ebé haruka ba kreda oioin Ázia Menór nian, iha altura ida iha-ne’ebé Paulo iha kadeia (iha Roma?). Nia portadór mak ema ida hanaran Tíquico. Ita iha tinan sira entre 58/60.

Ema balun haree iha surat ida-ne’e sínteze ida teolojia paulina, iha altura ida iha-ne’ebé apóstolu nia misaun iha lorosa’e/oriente remata ona.

Iha konkretu, testu ne’ebé propoin mai ita mosu iha surat dahuluk no halo parte agradesimentu ne’ebé Paulo dirije ba Maromak no ba ema sira husi Éfeso nia fiar no ba ba sira-nia karidade ba maun-alin sira fiar nian.

MENSAJEN

Hamutuk ho agradesimentu, Paulo halo orasaun nakonu ho fervór ba Maromak, atu destinatáriu sira surat nian koñese “esperansa” ne’ebé sira simu bolun atu iha (vers. 18). Prova katak Aman iha kbiit atu realiza “esperansa” ida-ne’e mak buat ne’ebé Nia halo ona ho Jezús Kristu: Nia halo nia moris hi’as no hatuur nia iha nia sorin kuana (vers. 20), foti sa’e nia no haraik ba nia kbiit hotu anju nian (Paulo preokupa ho sarani balun ne’ebé fó importánsia liu ba anju sira, tau sira aas liu fali Kristu – kf. Col 1,6). Soberania ne’e, habelar to’o Kreda – Kristu nia “isin”. Buat ne’ebé signifíkativu liu testu ne’e nian mak, ideia comunidade sarani nu’udar “isin” – Kristu nia isin ho membru barak. Ideia ne’e mosu ona iha “surat boot” sira, hodi enfatiza liuliu, relasaun entre membru oioin “isin” nian (kf. 1 Cor 6,12-20; 10,16-17; 12,12-27; Rom 12,3-8); maibé iha “surat sira dadur nian”, Paulo fori fali ideia “Kristu nia isin” atu reflète kona-ba relasaun ne’ebé iha entre comunidade no Kristu.

Iha testu ida-ne’e, iha konkretu, iha konseitu signifíkativu rua atu define relasaun entre Kristu no Kreda: ida “ulun” nian no ida “kakonuk/plenitude” nian (iha gregu, “pleroma”).

Dehan katak Kristu mak “ulun” Kreda nian signifíka, uluknanai, katak sira rua forma comunidade ne’ebé la haketak malu no iha komuñau totál moris nian entre vida no destinu; signifíka mós katak Kristu mak sentru “isin” nian katak, Kreda tenke buras, orienta an no harii tuir nia “ulun”; signifíka tan katak Kreda submete an iha obediénsia ba Kristu/ulun: ba Kristu de’it mak Kreda depende no ba Nia de’it mak nia deve obediénsia.

Dehan katak Kreda mak “kakonuk”/“plenitude” (“pleroma”) Kristu nian signifíka dehan katak iha nia mak hetan “plenitude”, “totalidade” Kristu nian. Nia mak kontentór, uma, Kristu hodi hela iha mundu; liuhusi “isin” ne’ebé nia hela bá, iha ne’ebé Kristu kontinua loroloron realiza ninia projetu salvaun nian ba ema sira nia di’ak. Hela iha “isin” ida-ne’e, Kristu hakonu mundu no dada ba Nia universu tomak, to’o Kristu rasik “sai hotu iha buat hotu” (vers. 23).

EVANJELLU – Mt 28,16-20

Ita iha Galileia, liutiha Jezús nia resurreisaun (maski la hateten se liutiha tempu barak eh tempu uitoan husi deskoberta rate mamuk nian – kf. Mt 28,1-15). Tuir Mateus, Jezús – molok ema aat sira kaer Nia – marka enkontru ida ho dixípulu sira iha (kf. Mt 26,32) Galileia; iha dadeersaan Páskua nian, anju sira, ne’ebé mosu ba fetu sira iha rate (kf. Mt 28,7) no Jezús, ne’ebé moris-hi’as fali (kf. Mt 28,10), hafoun hikas konvite atu dixípulu sira bá Galileia, atu hasoru Na’i iha ne’ebá.

A Galileia – rejiaun rai-klaran Palestina nian – mak rejiaun próspera ho povoasaun barak, soi rai-isin. Galielia nia situasaun jeográfika halo atu rejiaun ne’e sai pontu enkontru nian entre povu barak; tanba ne’e mak, número importante jentiu sira-nian halo parte ninia populasau. Ho ne’e, judeu sira Galileia nian moris sira-nia relijiaun ho maneira diferente ho judeu sira Jerusalém no Judeia nian: ho prezensa loroloron jentiu sira nian karik halo atu galileu sira hamamar uitoan prátika Lei nian no regra sira laho rigorizmu, nu’udar ezemplu impureza ritúal liuhusi kontaktu ho ema ne’ebé la’ós judeu. Buat ne’e halo atu judeu sira Jerusalém nian despreza judeu sira Galileia nian no konsidera katak husi Galileia “labele mai buat di’ak ruma”.

Maibé, iha Galileia mak Jezús pasa kuaze nia moris tomak. Iha Galileia mós mak Nia hahú atu haklaken Evanjellu “Reinu” nian no halibur grupu ida eskolante sira-nian (kf. Mt 4,12-22). Ba Mateus, faktu ne’e hatudu katak Jezús nia anúnsiu libertadór iha dimensaun universál: ba judeu no jentiu sira.

Mateus haktuir enkontru finál Jezús ho nia eskolante dixípulu sira iha “foho” ida ne’ebé “Nia hatudu”. Jeografikamente imposivel identifíka foho iha Galielia, maibé karik Mateus liga ho foho tentasaun nian (kf. Mt 4,8) no ho foho transfigurasaun nian (kf. Mt 17,1). Foho, iha Testamentu Tuan mak nafatin fatin iha-ne’ebé Maromak hatudu an ba ema sira.

MENSAJEN

Testu haktuir enkontru finál entre Jezús no dixípulu sira no fahe ba parte rua.

Iha parte dahuluk (vers. 16-18), haktuir enkontru ne'e. Jezús ne'ebé moris no moris-hi'as, hatudu An ba dixípulu sira; dixípulu sira rekoñese Nia nu'udar "Na'i" no adora Nia". Haktuir tiha adorasau, Mateus aumenta tan espresau ida ne'ebé ema ruma tradús nu'udar "ema balun laran rua-rua" no seluk tradús nu'udar "sira ne'ebé laran rua-rua" (tradusaun rua ne'e posivel hotu). Iha kazu dahuluk, espresau signifika katak fiar la'ós serteza sientífika no nia la esklui laran rua-rua/dúvida; iha kazu daruak, espresau ne'e hatudu dixípulu sira ne'ebé nafatin laran rua-rua, maibé iha momentu ida-ne'e sira-nia laran rua-rua la iha ona razaun tan.

Hotu tiha rekoñesimentu no adorasau husi dixípulu sira nia parte, tuir ho manifestasaun ida kona-ba Jezús nia mistériu, ne'ebé refleto komunidadade Mateus nia fiar: Jezús mak "Kyrios", ne'ebé soi podér tomak iha mundu no istória; Jezús mak "mestre", ne'ebé ninia hanorin sai nafatin referénsia ida ba dixípulu sira; Jezús mak "Maromak ho ita", ne'ebé akompaña pasu hotu dixípulu sira halo iha istória.

Iha parte daruak (vers. 19-20), Mateus haktuir mandatu misaun dixípulu sira-nian ba mundu. Igreja Jezús nian mak, komunidadade misionária ida ho misaun atu fó sasin iha mundu proposta salvasaun no libertasaun ne'ebé Jezús lori ba ema sira no husik hela iha dixípulu sira nia fuan no liman sira. Misaun ne'e universál, misaun ne'e ba "nasaun hotu".

Nota seluk ne'ebé haktuir iha pasajen ne'e mak faze rua inisiasau sarani nian, ne'ebé Mateus nia komunidadade hala'o: hanorin no batizmu. Hahú ho katekeze, no nia konteúdu mak Jezús nia liafuan no jestu sira (dixípulu hahú nafatin husi katekumenatu, ne'ebé fó baze ba proposta Jezús nian). Bainhira dixípulu sira simu ona informasaun kona-ba Jezús nia proposta, tuir mai mak batizmu – ne'ebé halo dixípulu iha liagasaun metin ho Aman, Oan no Espíritu Santu (ne'e mak momentu adezaun ba proposta anteriór).

Nota ikus atu fó atensaun: Jezús horik nafatin ho dixípulu sira, "to'o tempu nia rohan". Afirmaasaun ne'e hatudu konviksaun – ne'ebé sarani sira komunidadade Mateus nian iha – katak Jezús moris-hi'as horik nafatin ho Ninia Kreda, hodi akompaña komunidadade dixípulu sira-nian iha sira-nia marxa iha istória, hodi tulun manán krize no difikuldade sira dalan nian.